

Громадянське суспільство — це суспільство громадян із високим рівнем економічної, соціальної, політичної, культурної і моральної виставленості, яке щільно з державою утворює розвинені правові відносини; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага. Громадянське суспільство — базисом держави, ініціює в ній необхідні зміни. Держава в свою чергу захищає принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які формують громадянське суспільство. Але якщо державі властиві різні форми правління (демократична, диктаторська, монархія), то громадянське суспільство існує виключно за умов демократії. Високий рівень розвитку громадянського суспільства забезпечує демократичність держави. Нерозвиненість громадянського суспільства є однією з умов існування тоталітарного й авторитарного режимів.

Сутність громадянського суспільства полягає в забезпеченні законних прав людини, коли особистість має гарантію вільного вибору тих чи інших форм економічного і політичного буття, ідеології, світогляду, можливості вільно висловлювати і відстоювати свої погляди та інтереси.

Структура громадянського суспільства: сім'я, недержавні підприємства, акціонерні товариства, арендні колективи, кооперативи, асоціації, корпорації; громадські організації та рухи, органи самоврядування, недержавні засоби масової інформації; політичні партії, професійки.

Умови функціонування громадянського суспільства:

1. Наявність у суспільстві розвиненої соціальної структури, що відбиває різні інтереси розвиненої соціальної спільноти.
2. Фактичне володіння власністю кожним громадянином, особисте чи колективне право розпоряджатися нею на власний розсуд.
3. Достатньо високий рівень соціального, інтелектуального, психологічного розвитку членів суспільства, здатності до повної самодіяльності.

Економічну основу громадянського суспільства мають становити відносини ринкового характеру. Його формуванню передують становлення різноманітних форм власності з перевагою приватного капіталу. Регульована ринкова інфраструктура спричиняє ділову активність, заповзятливість людей, створює передумови плідної роботи. Наявність власності ж стає умовою свободи особистості в громадянському суспільстві. Але слід мати на увазі, що свобода без правових меж здатна зруйнувати саме громадянське суспільство.

У політичній сфері громадянське суспільство має забезпечувати усім своїм громадянам вільну участь у державних і громадських справах. Держава і громадяни, за наявності закону і рівності перед ним, мають певний загальний інтерес і реалізують його. Тобто створюється демократична правова держава, в якій ці інтереси реалізуються на основі міжнародно визнаних норм. У такій державі виключається дискримінація за національно-етнічними, політичними, релігійними, статевіковими ознаками. Забезпечується надійний законодавчий за-

хист особистості й гідності громадянина, тобто: недоторканість його життя і майна, вільний вибір професії, визначення місця проживання, пересування по країні та за її межами, таємниця листування, телефонних розмов та інших видів сучасного спілкування, свобода слова, друку та інформації. Реалізується вільне самовизначення людини в її світоглядних і духовних інтересах, а також всебічний захист громадянських прав з боку судових органів і громадських організацій.

Щодо соціальної та духовної сфер, то в них громадянське суспільство спирається на якнайширшу соціальну структуру, яка постійно змінюється й удосконалюється. У ній встановлюються відносини, пов'язані з індивідуальним вибором, політичними та культурними піннісними орієнтаціями. Завдяки реалізації різномановних інтересів забезпечується культурно-політичний плюралізм, важливий для нормального функціонування громадянського суспільства.

Громадянське суспільство набуває вигляду сукупності суспільних відносин (економічних, соціальних, політичних, духовних), формальних, а також неформальних структур, які задовольняють спектр потреб і реалізують інтереси індивідів або їхніх груп, адекватних досягнутому рівню суспільного розвитку.